

KALEVI AHO

Alles Vergängliche – Symphony for Organ
Three Interludes for Organ
JAN LEHTOLA

AHO, KALEVI (b. 1949)

THREE INTERLUDES FOR ORGAN (1993)

17'45

1	Interlude I	3'42
2	Interlude II	5'18
3	Interlude III	8'32

‘ALLES VERGÄGLICHE’. SYMPHONY FOR ORGAN (2007)

51'38

4	I. Fantasia	13'52
5	II. Fugue I	7'00
6	III. <i>Adagio</i>	16'17
7	IV. Fugue II (Toccata)	14'20

TT: 70'12

JAN LEHTOLA

playing the 1907/2008 Åkerman & Lund organ of
S:t Johannes kyrka, Malmö, Sweden

MAGNUS BERGLÖF *assistant organist (Interlude III) and registrant*

Recorded in the presence of the composer · Both works published by Fennica Gehrman

Kalevi Aho

Kalevi Aho was born in 1949. He commenced violin studies at the age of ten, and his first compositions date from this time. Aho studied the violin and composition (under Einojuhani Rautavaara) at the Sibelius Academy in Helsinki and continued his studies in Berlin as a pupil of Boris Blacher at the Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst. From 1974 until 1988 he was a lecturer in musicology at Helsinki University, and from 1988 until 1993 he was a professor of composition at the Sibelius Academy. Appointed as the Lahti Symphony Orchestra's composer-in-residence in 1992 and as its honorary composer in 2011, Aho has been a freelance composer since the autumn of 1993.

Aho's extensive œuvre includes (2012) four operas, fifteen symphonies, nineteen concertos, other orchestral and vocal works as well as chamber music, and arrangements and orchestrations of works by other composers. He is an assiduous writer on music and has occupied a number of important positions in Finnish cultural life.

Three Interludes for Organ (1993)

In 1993 I composed my Eighth Symphony, one of my most extensive works, in which the organ is featured as a solo instrument. In that work the organ is largely integrated into the orchestra, giving it many new colours and considerable power. The form of the symphony is unconventional; the introduction is followed by three scherzos, ending with a slow epilogue. After each scherzo there is an interlude – a solo cadenza for the organ. The whole symphony is played without a break.

After receiving the score of the Eighth Symphony, the work's soloist – Hans-Ola Ericsson – suggested that I should write three solo pieces for organ based on the interludes, and I did so in late 1993. Ericsson premièred the Interludes in Copen-

hagen as early as March 1994, in fact before the première of the Eighth Symphony, which did not take place until August of that year, in Lahti.

In reworking the interludes as a solo work, I composed a brief introduction for each of them, functioning as short summaries of the musical events which appear before them in the course of the symphony.

The development of the Eighth Symphony is like life's journey, and at the beginning of the work we hear the German folk song 'Hänschen klein ging allein'. The first Interlude is also based on material from this song. But now it no longer sounds innocent or childish; this is powerful, dramatic and threatening music, dominated by the pedal's 'grinding mill' in quavers. The piece is like a single great build-up, and ends *fortissimo* with the organ's tutti register.

The introduction to the second Interlude is longer and contains more nuances. Whereas the first Interlude is very idiomatically written for the organ, the second is more 'orchestral' in the sense that the organist has the opportunity to strive for and emulate orchestral sonorities. The piece grows towards a bright, incandescent C major.

The third Interlude is slow. Its introduction, dominated by dramatic, massive chords, is followed by music that has come to a standstill and is static. In the music's background there is an extremely quiet B major chord, five minutes in length, which in performance can be achieved either by putting weights on the keyboard or by letting an assistant organist play it. Whilst the first two Interludes are virtuosic display pieces, the third aims to make time stand still, to give the listener a sense of eternity. Behind the Interludes there lies a strong experience of nature: the trip I undertook in June 1992 to the Arctic Ocean, when everything was bathed in an endless blue-tinged light (in B major), and when there was no longer any night.

***Alles Vergängliche. Symphony for Organ* (2007)**

My organ symphony was composed above all in response to a suggestion from the organist Jan Lehtola. In March 2005 Lehtola had been the soloist in a performance of my Eighth Symphony with the Finnish Radio Symphony Orchestra, and shortly afterwards he made a radio recording of my solo organ music. Immediately after the performance of the Eighth Symphony he urged me to compose a big, multi-movement work for solo organ, and I promised him that I would do so.

Later, the Mänttä Music Festival also became interested in this project and proposed that the première should take place in Mänttä. I composed my organ symphony in October–November 2007, and Jan Lehtola gave the work's first performance on 25th June 2009, playing the organ of Mänttä Church.

The organ symphony is a form developed by French organ composers, especially Charles-Marie Widor and Louis Vierne. One might equally well refer to their multi-movement organ pieces as sonatas – but, owing to the works' proportions and the organs' abundant tonal colours, Widor and Vierne decided to use the name 'organ symphony'.

The model for *Alles Vergängliche* was, however, orchestral symphonies. The form of modern symphonies can exhibit great variety. Their musical material may be extremely unified and worked-through (we often speak of 'symphonic development'), or it may be used with great freedom, as for example in my Seventh and Thirteenth Symphonies. The modern symphony no longer exhibits any sort of standardized form, as was found for example at the time of Haydn and Mozart.

My organ symphony continues the tradition of symphonic development. All of the work's musical material is related, and at the end of the finale a synthesis of it all is achieved.

Alles Vergängliche has four movements, the first two of which are played without a break, as indeed are the last two. The first movement (*Fantasia*) is formally

free; at first the music sounds fragile, but it culminates with dramatic, massive chords, leading directly into the *Fugue I*, which is a double fugue: there are two fugue themes that are ultimately heard in combination.

The central and most extensive movement is the *Adagio*. This opens with a mysterious, tentative atmosphere and rises in three great waves to the monumental climax. The final movement, *Fugue II (Toccata)* is, like the first fugue, a double fugue, but ultimately the themes of *Fugue II* are combined with those of *Fugue I*, so that both fugues together form a contrapuntally very intricate ‘quadruple fugue’. Finally we hear reminiscences of the first and third movements, and in this way the finale gathers together all of the work’s musical material.

Lasting around 52 minutes, the organ symphony is a very challenging work for the performer, not least owing to the huge number of notes it contains. The piece includes complicated polyrhythms and polyphony, and moreover it presupposes that the organist has an extremely virtuosic pedal technique. The work also places considerable demands on the instrument itself; when writing the great intensifications, I had in mind a big cathedral or concert-hall organ with dozens of stops.

The work’s subtitle, *Alles Vergängliche (All that is Perishable)*, comes from the end of Goethe’s *Faust*. It alludes to the symphony’s Faustian character, reaching for the heavens, and also to the ending of the piece, when the music dies away into inaudibility.

© *Kalevi Aho 2012*

Jan Lehtola

Jan Lehtola is one the most successful and dynamic Finnish organists of his generation. He has appeared with the leading Finnish orchestras, working with conductors including Sakari Oramo, Muhai Tang and Osmo Vänskä. He has performed at many international festivals, including the Lahti Organ Festival, Kuhmo Chamber Music Festival and the Festival of New Organ Music in London and given recitals in leading European churches and concert halls such as La Trinité in Paris, St Paul's Cathedral and Westminster Abbey in London and the Leipzig Gewandhaus.

Dedicated to the promotion of new music, Lehtola has had works written for him by composers such as Kalevi Aho, Thierry Escaich, Naji Hakim and Pehr Henrik Nordgren. He is the artistic director of the Organo Novo Festival in Helsinki and chairman of the Finnish Organum Society. For the Finnish Broadcasting Company (YLE) and various record labels he has made a large number of recordings, in repertoire including works by J.S. Bach, Naji Hakim, Einojuhani Rautavaara, Camille Saint-Saëns and Charles-Marie Widor.

Among Jan Lehtola's organ teachers are Olli Porthan, Jacques van Oortmerssen, Ludger Lohmann and Naji Hakim. He graduated from the Department of Church Music at the Sibelius Academy, gaining his diploma with distinction in 1998. In 2000 he gave his Sibelius Academy début recital, and in 2005 received a doctorate for his dissertation on Oskar Merikanto as a transmitter of European influences to Finland. He is a lecturer in organ music at the Sibelius Academy, and also gives masterclasses.

For further information, please visit www.janlehtola.com

Kalevi Aho

Kalevi Aho (s. 1949) alkoi opiskella viulunsoittoa kymmenvuotiaana, ja samaan aikaan syntyivät jo hänen ensimmäiset sävellyksensä. Aho ryhtyi opiskelemaan viulunsoittoa ja sävellystä Sibelius-Akatemiassa. Hänen sävellyksenopettajansa oli Einojuhani Rautavaara. Hän jatkoi opintojaan Berliinissä Boris Blacherin johdolla (Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst). Vuosina 1974–88 hän oli Helsingin yliopiston musiikkitieteen lehtorina ja 1988–93 hän toimi Sibelius-Akatemian vs. sävellyksen professorina. Vuosina 1992–2011 Aho on toiminut Sinfonia Lahden nimikkosäveltäjänä, jonka jälkeen hänet nimitettiin orkesterin kunniasäveltäjäksi. Syksystä 1993 Aho on toiminut vapaana säveltäjänä.

Hänen tuotantoonsa kuuluu neljä oopperaa, 15 sinfoniaa, 19 konserttoa, muuta orkesteri- ja vokaalimusiikkia sekä runsaasti kamari- ja soolosoitinmusiikkia. Hän on tehnyt myös lukuisia sovituksia ja orkestrointeja muiden säveltäjien teoksista, ja on tullut tunnetuksi myös ahkerana musiikkikirjoittajana ja kolumnistina. Kalevi Aho on toiminut monissa suomalaisen kulttuurielämän tärkeissä tehtävissä.

Kolme interludia uruille (1993)

Vuonna 1993 sävelsin laajimpiin soitinteoksiini kuuluvan 8. sinfoniani, jossa solistisenä soittimena on urut. Teoksessa urkuja on käytetty paljon orkesterisoittimena, tuomassa suuren määrän uusia värejä ja voimaa orkesteriin. Sinfonian muoto on epätavallinen; johdantoa seuraa kolme scherzoo, joiden väliin sijoittuu kolme interludia – kolme urkujen soolokadenssia. Päätöksenä on hidas epilogi. Kaikki esitetään tauotta yhteen.

Saatuaan 8. sinfonian partituurin teoksen urkusolisti Hans-Ola Ericsson ehdotti, että loisin interludien pohjalta myös kolme soolokappaletta uruille, ja näin teinkin loppuvuonna 1993. Ericsson kantaesitti interludit Kööpenhaminassa jo maaliskuussa 1994, ennen 8. sinfonian kantaesitystä, joka tapahtui vasta elokuussa 1994 Lahdessa.

Muokatessani interludeista sooloteoksen, kirjoitin kunkin interludin alkuun lyhyehkön johdannon, joka perustuu sinfoniassa esiintyvään musiikilliseen materiaaliin interludeja ennakoivissa scherzoissa. Alkujohdannot ovat näin lyhyitä tiivistelmiä sinfoniassa aikaisemmin kuulluista musiikillisista tapahtumista.

8. sinfonian kehityskaarena on kuin elämän matka, ja teoksen alussa soi saksalainen kansanlaulu ”Hänschen klein ging allein”. ”Hänschen klein” -aihelmille rakentuu myös 1. interludi. Kyseessä ei ole kuitenkaan enää mikään viaton lapsenomainen soittelu, vaan voimakas, dramaattinen ja uhkaava musiikki, jota vallitsee jalkion 1/8-osin jauhava ”mylly”. Osa on kuin yksi ainoa suuri nousu, ja se päättyy *fortissimossa* urkujen tuttirekistereihin.

Toisen interludin avaava johdanto on pitempi ja monivivahteisempi. Kun ensimmäinen interludi on hyvin urkumaisesti idiomaattinen, toinen on taas ”orkestraalinen” siinä mielessä, että siinä urkuri voi tavoitella ja jäljitellä orkesterin sointeja. Osa kasvaa kohti valoa, hehkuva C-duuria.

Kolmas interludi on hidas. Sen dramaattista, massiivisten soitujen vallitsemaa johdantoa seuraa pysähtynyt, staattinen musiikki. Sävelkuvioiden taustalla soi urkupisteenä viiden minuutin ajan hyvin hiljainen H-duuri-sointu, joka voidaan toteuttaa joko panemalle koskettimille painot tai sitten apu-urkuri soittaa sen. Kun kaksi ensimmäistä interludia ovat virtuoosisia taiturikappaleita, kolmas interludi pyrkii pysäyttämään ajan, tuomaan kuulijan ikään kuin ikuisuuden äärelle. Interludin pohjalla on voimakas luontoelämys – kesäkuussa 1992 tekemäni matka Pohjoisen jäämeren rannoille, jossa kaikki kylpi sinertävässävyisessä päättymättömässä valossa (H-duurissa), yötä ei enää ollut.

Alles Vergängliche. Sinfonia uruille (2007)

Urkusinfoniani syntyy vaikkutta ennen kaikkea urkuri Jan Lehtolan aloite. Lehtola oli maaliskuussa 2005 ollut Radion sinfoniaorkesterin solistina 8. sinfoniassani, ja lisäksi hän nauhoitti vähän myöhemmin radiolle koko soolourkutuotantoni. Jo heti 8. sinfonian esityksen jälkeen hän ehdotti, että säveltäisin soolouruille suuren moniosaisen teoksen, ja lupasin sellaisen hänelle tehdä.

Myöhemmin myös Mäntän Musiikkijuhlat innostuivat tästä hankkeesta ja ehdottivat kantaesitystä Mänttään. Sävelsin urkusinfonian loka-marraskuussa 2007, ja Jan Lehtola kantaesitti teoksen Mäntän Musiikkijuhlilla 25.6.2009 Mäntän kirkon uruilla.

Urkusinfonia on ranskalaisten urkuri-säveltäjien, erityisesti Charles-Marie Widorin ja Louis Viernen kehittämä sävellysmuoto. Heidän moniosaisia urkuteoksiaan voitaisiin yhtä hyvin nimittää urkusonaateiksi, mutta teosten laajuuden sekä urkujen runsaiden väritysmahdollisuuksien takia Widor ja Vierende päätyivät käyttämään teoksista urkusinfonia-nimitystä.

Alles Vergängliche -teoksen esikuvina ovat taas orkesterille sävelletyt sinfoniat. Moderneissa sinfonioissa muoto voi vaihdella suuresti. Musiikillinen materiaali voi olla niissä hyvin yhtenäistä ja työstettyä (usein puhutaan sinfonisesta kehittelystä), tai sitten materiaalin käsittely voi olla varsin vapaata, kuten on laita esimerkiksi 7. ja 13. sinfoniassani. Mitään standardimuotoa nykysinfonialla ei enää ole, kuten sinfonialla oli vielä Haydnin ja Mozartin aikana.

Urkusinfoniani jatkaa sinfonisen kehittelyn perinnettä. Teoksen kaikki musiikillinen materiaali on yhteydessä toisiinsa, ja finaalin lopussa siitä luodaan synteesi.

Alles Vergänglichessä on neljä osaa, joista kaksi ensimmäistä soitetaan yhtäjaksoisesti yhteen, samoin kaksi viimeistä. Ensimmäinen osa (*Fantasia*) on muodoltaan vapaa. Hauraasti alkava osa huipentuu dramaattisiin, massiivisiin soituihin. Sitä seuraa tauotta *Fuuga I*, joka on kaksoisfuuga, eli siinä on kaksi eri fuuga-

teemaa, jotka lopuksi soivat yhtä aikaa.

Urkusinfonian keskeisenä ja laajimpana osana on teoksen hidas osa, *Adagio*. *Adagio* alkaa salaperäisin, tunnustelevin äänenpainoin ja kasvaa kolmena suurena aaltona monumentaaliseen huipennukseen. Päätösosa *Fuuga II (Toccata)* on Fuuga I:n tavoin kaksoisfuuga, mutta Fuuga II:n teemoihin yhdistyvät jatkossa myös Fuuga I:n teemat, eli molemmat fuugat yhdessä muodostavat kontrapunktisesti hyvin monimutkaisen nelosfuugan. Lopussa soi muistumia myös sekä 1. että 3. osasta, ja näin finaali kokoaa yhteen sävellyksen kaiken musiikillisen materiaalin.

Noin 52 minuuttia kestävä urkusinfonia on urkurille erittäin haasteellinen teos pelkästään sävellykseen sisältyvän valtavan nuottimäärän takia. Teokseen sisältyy monimutkaista polyrytmiikkaa ja polyfoniaa, ja se edellyttää urkurilta lisäksi huippuvirtuoosista jalkiotekniikkaa. Sävellys asettaa melkoisia vaatimuksia myös soittimelle – teoksen suuria nousuja rakentaessani minulla oli mielessä suurten, kymmeniä äänikertoja sisältävien katedraaliurkujen tai konserttitalourkujen sointi.

Sävellyksen alaotsikko *Alles Vergängliche* (”kaikki katoava”, tai Otto Mannisen runollisena suomennoksena ”vain varjo häilyvä”) on peräisin Goethen *Faustin* lopusta. Se viittaa urkusinfonian faustiseen, taivaita kurkottelevaan luonteeseen ja samalla sävellyksen loppuun, jossa musiikki katoaa kuulumattomiin.

© **Kalevi Aho 2012**

Jan Lehtola

Jan Lehtola on yksi sukupolvensa menestyksekkäimmistä ja dynaamisimmista suomalaisurkureista. Hän on esiintynyt merkittävimpien kotimaisten orkestereiden ja mm. kapellimestareiden Sakari Oramon, Muhai Tangin ja Osmo Vänskän kanssa. Lehtola on esiintynyt monilla kansainvälisillä festivaaleilla, mm. Lahden Kansainvälisellä Urkuviikolla, Kuhmon Kamarimusiikissa ja uuden urkumusiikin festivaalilla Lontoossa sekä resitaalein monissa Euroopan merkittävässä kirkoissa ja konserttisaleissa, mm. Pariisin La Trinitéssa, Lontoon St. Paulin katedraalissa ja Westminster Abbeyssa sekä Leipzigin Gewandhausissa.

Lehtola on omistautunut uuden musiikin esiintuomiseen, ja hänelle ovat kirjoittaneet teoksia mm. Kalevi Aho, Thierry Escaich, Naji Hakim ja Pehr Henrik Nordgren. Lehtola on Helsingissä järjestettävän Organo Novo -festivaalin taiteellinen johtaja ja Organum-seuran puheenjohtaja. Hän on tehnyt lukuisan määrän äänityksiä Yleisradiolle sekä levyttänyt runsaasti useille levymerkeille ohjelmistossaan mm. J.S. Bachin, Naji Hakimin, Einojuhani Rautavaaran, Camille Saint-Saënsin ja Charles-Marie Widorin teoksia.

Jan Lehtolan urkuopettajista mainittakoon Olli Porthan, Jacques van Oortmerssen, Ludger Lohmann ja Naji Hakim. Lehtola valmistui Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osastolta musiikin maisteriksi ja suoritti urkujensoiton A-tutkinnon erinomaisin arvosanoin vuonna 1998. Vuonna 2000 hän antoi Sibelius-Akatemian ensikonsertin, ja musiikin tohtorin tutkinnon hän suoritti 2005 aiheenaan Oskar Merikanto eurooppalaisten vaikutteiden välittäjänä Suomessa. Lehtola työskentelee urkumusiikin lehtorina Sibelius-Akatemiassa ja opettaa myös mestarikursseilla.

Lisätietoja Jan Lehtolasta: www.janlehtola.com

Kalevi Aho

Kalevi Aho wurde 1949 geboren. Im Alter von zehn Jahren erhielt er seinen ersten Violinunterricht; aus dieser Zeit stammen seine ersten Kompositionen. Aho studierte Violine und Komposition (bei Einojuhani Rautavaara) an der Sibelius-Akademie in Helsinki und setzte seine Studien bei Boris Blacher an der Staatlichen Hochschule für Musik und Darstellende Kunst fort. Von 1974 bis 1988 war er Dozent für Musikwissenschaft an der Universität Helsinki; in den Jahren 1988 bis 1993 Professor für Komposition an der Sibelius-Akademie. Vom Lahti Symphony Orchestra 1992 zum Composer-in-Residence und 2011 zum Ehrenkomponist ernannt, ist Aho seit 1993 als freischaffender Komponist tätig.

Zu Ahos umfangreichem Schaffen zählen (Stand 2012) 4 Opern, 15 Symphonien, 19 Konzerte, weitere Orchester- und Vokalwerke sowie Kammermusik; außerdem hat er Werke anderer Komponisten arrangiert und orchestriert. Er hat zahlreiche Texte zur Musik vorgelegt und bekleidet eine Reihe wichtiger Ämter im kulturellen Leben Finnlands.

Drei Zwischenspiele für Orgel (1993)

Im Jahr 1993 komponierte ich meine Achte Symphonie – eines meiner umfangreichsten Werke –, in der die Orgel eine solistische Rolle übernimmt. Die Orgel ist in diesem Werk weitgehend in das Orchester integriert, dem es viele neue Farben und eine beträchtliche Kraftfülle verleiht. Die Form der Symphonie ist ungewöhnlich: Auf die Einleitung folgen drei Scherzos, und am Schluss steht ein langsamer Epilog. Nach jedem Scherzo erklingt als Zwischenspiel eine Solokadenz der Orgel. Die ganze Symphonie wird ohne Pause gespielt.

Nachdem er die Partitur der Achten Symphonie erhalten hatte, bat mich der Solist des Werks – Hans-Ola Ericsson –, auf Basis der Zwischenspiele drei Solo-Stücke für Orgel zu schreiben, was ich Ende 1993 tat. Bereits im März 1994 wurden

diese Zwischenspiele durch Ericsson in Kopenhagen uraufgeführt – und damit vor der Uraufführung der Achten Symphonie, die erst im August desselben Jahres in Lahti stattfand. Bei der Umarbeitung der Zwischenspiele zu Solowerken stellte ich ihnen jeweils eine kurze Einleitung voran, die die musikalischen Geschehnisse im Laufe der Symphonie knapp zusammenfasst.

Der Verlauf der Achten Symphonie gleicht einem Lebensweg. Zu Beginn erklingt das deutsche Volkslied „Hänschen klein ging allein“, auf dessen Material auch das erste Zwischenspiel basiert. Doch nun klingt die Musik nicht mehr unschuldig oder kindisch, sondern kraftvoll, dramatisch und bedrohlich, beherrscht von dem Achtel-„Mahlwerk“ im Pedal. Das Stück ist ein einziges großes Crescendo, das mit einem Fortissimo im Tutti-Register der Orgel endet.

Die Einleitung zum zweiten Zwischenspiel ist länger und nuancierter. Während das erste Zwischenspiel sehr idiomatisch für die Orgel geschrieben wurde, ist das zweite eher „orchestral“ insofern, als der Organist Gelegenheit hat, orchestrale Klänge anzustreben und nachzuahmen. Das Stück steigert sich zu einem strahlenden, weißglühenden C-Dur.

Das dritte Zwischenspiel ist langsam. Der Einleitung, die von dramatischen, massiven Akkorden geprägt ist, folgt eine stillgestellte, statische Musik. Im Hintergrund erklingt ein extrem ruhiger B-Dur-Akkord von fünf Minuten Dauer, zu dessen Realisierung es im Konzert eines Gewichts auf der Tastatur oder aber eines zweiten Organisten bedarf. Während die ersten beiden Zwischenspiele ausgesprochen virtuose Stücke sind, zielt das dritte darauf, die Zeit anzuhalten, um dem Zuhörer ein Gefühl von Ewigkeit zu vermitteln. Den Zwischenspielen liegt ein starkes Naturerlebnis zugrunde: eine Reise, die ich im Juni 1992 zum Nordpolarmeer unternahm, wo alles in ein unendliches bläuliches Licht (H-Dur) getaucht war und es keine Nacht mehr gab.

***Alles Vergängliche. Symphonie für Orgel* (2007)**

Meine Orgelsymphonie habe ich vor allem auf Anregung des Organist Jan Lehtola komponiert. Im März 2005 war Lehtola Solist in einer Aufführung meiner Achten Symphonie mit dem Finnischen Radio-Symphonieorchester gewesen, und kurz darauf spielte er meine Orgelsolomusik für das Radio ein. Unmittelbar nach der Aufführung der Achten Symphonie bat er mich, ein großes, mehrsätziges Werk für Orgel solo zu komponieren, was ich ihm versprach.

Später zeigte auch das Mänttä Music Festival Interesse an diesem Projekt und schlug vor, dass die Uraufführung in Mänttä stattfinden solle. Ich komponierte meine Orgelsymphonie im Oktober/November 2007; Jan Lehtola gab die Uraufführung am 25. Juni 2009 an der Orgel der Kirche von Mänttä.

Die „Orgelsymphonie“ ist eine von französischen Orgelkomponisten wie Charles-Marie Widor und Louis Vierne entwickelte Gattung. Man könnte ihre mehrsätzigen Orgelwerke ebenso gut als Sonaten bezeichnen, doch aufgrund der umfangreichen Dimensionen und des opulenten Klangfarbenreichtums der Orgel haben Widor und Vierne sich für den Begriff „Orgelsymphonie“ entschieden.

Das Modell für *Alles Vergängliche* war jedoch die Orchestersymphonie. Die moderne Symphonie kann formal ungemein vielfältig sein. Ihr musikalisches Material kann extrem vereinheitlicht und durchgearbeitet sein (oft spricht man von „symphonischer Entwicklung“), oder es kann mit großer Freiheit verwendet werden, wie zum Beispiel in meinen Symphonien Nr. 7 und 13. Die moderne Symphonie entspricht keiner standardisierten Form mehr, wie sie etwa zu Haydns und Mozarts Zeiten zu beobachten ist.

Meine Orgelsymphonie knüpft an die Tradition der symphonischen Entwicklung an. Ihr gesamtes musikalisches Material ist miteinander verwandt und wird am Ende des Finales in einer Synthese zusammengeführt.

Alles Vergängliche besteht aus vier Sätzen, deren erste beiden (wie auch die

beiden letzten) pausenlos ineinander übergehen. Der erste Satz (*Fantasia*) ist formal ungebunden; zunächst klingt die Musik zerbrechlich, kulminiert aber in dramatischen, massiven Akkorden und leitet direkt in die *Fuge I* über, die eine Doppelfuge ist: Es gibt zwei Fugenthemen, die schließlich in Kombination erklingen.

Der zentrale und umfangreichste Satz ist das *Adagio*. Es beginnt in geheimnisvoll-zaghafter Stimmung und steigert sich in drei großen Wellen zum monumentalen Höhepunkt. Der letzte Satz, *Fuge II (Toccata)*, ist – wie die erste Fuge – eine Doppelfuge, doch schließlich werden die Themen der *Fuge II* mit denen der *Fuge I* kombiniert, so dass beide Fugen zusammen eine kontrapunktisch intrikate „Quadrupelfuge“ bilden. Schließlich hören wir Erinnerungen an den ersten und den dritten Satz, und so versammelt das Finale das gesamte musikalische Material des Werks.

Die rund 52-minütige Orgelsymphonie ist eine große Herausforderung für den Organisten, nicht zuletzt wegen der gewaltigen Menge von Noten, die sie enthält. Das Stück ist von komplizierter Polyrythmik und Polyphonie geprägt; zudem setzt es voraus, dass der Organist über eine äußerst virtuose Pedaltechnik verfügt. Auch an das Instrument selbst stellt das Werk erhebliche Anforderungen; als ich die großen Steigerungen komponierte, hatte ich eine große Dom- oder Konzertorgel mit Dutzenden von Registern im Sinn.

Der Untertitel *Alles Vergängliche* entstammt den Schlusszeilen von Goethes *Faust*. Er spielt ebenso auf den faustischen, nach den Sternen greifenden Charakter der Symphonie an wie auf ihr Ende, wenn die Musik ins Unhörbare verklingt.

© Kalevi Aho 2012

Jan Lehtola

Jan Lehtola ist einer der erfolgreichsten und dynamischsten finnischen Organisten seiner Generation. Er ist mit den führenden finnischen Orchestern aufgetreten und hat mit Dirigenten wie Sakari Oramo, Muhai Tang und Osmo Vänskä zusammengearbeitet. Er ist gern gesehener Gast bei vielen internationalen Festivals – u.a. Lahti Organ Festival, Kuhmo Chamber Music Festival und Festival of New Organ Music in London – und hat Recitals in bedeutenden europäischen Kirchen und Konzertsälen wie La Trinité in Paris, St. Pauls Cathedral und Westminster Abbey in London und dem Leipziger Gewandhaus gegeben.

Lehtola engagiert sich sehr für neue Musik; Komponisten wie Kalevi Aho, Thierry Escaich, Naji Hakim und Pehr Henrik Nordgren haben Werke für ihn geschrieben. Er ist Künstlerischer Leiter des Organo Novo Festival in Helsinki und Vorsitzender der finnischen Organum Society. Für die Finnische Rundfunkgesellschaft (YLE) und diverse Plattenfirmen hat er eine große Anzahl von Aufnahmen mit Werken von J.S. Bach, Naji Hakim, Einojuhani Rautavaara, Camille Saint-Saëns und Charles-Marie Widor eingespielt.

Zu Jan Lehtolas Orgellehrern gehören Olli Porthan, Jacques van Oortmerssen, Ludger Lohmann und Naji Hakim. Er absolvierte sein Studium in der Abteilung für Kirchenmusik der Sibelius-Akademie 1998 mit Auszeichnung. Im Jahr 2000 gab er sein Recital-Debüt an der Sibelius-Akademie; 2005 promovierte er mit einer Dissertation über Oskar Merikanto als Übermittler europäischer Einflüsse nach Finnland. Er ist Dozent für Orgel an der Sibelius-Akademie und gibt außerdem Meisterkurse.

Weitere Informationen finden Sie auf www.janlehtola.com

Kalevi Aho

Kalevi Aho est né en 1949. Il a commencé à étudier le violon à l'âge de dix ans et ses premières compositions remontent également à la même époque. Aho a étudié le violon et la composition (avec Einojuhani Rautavaara) à l'Académie Sibelius à Helsinki et a poursuivi ses études à la Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst de Berlin avec Boris Blacher. Il a été professeur invité de musicologie à l'Université d'Helsinki de 1974 à 1988 et, de 1988 à 1993, professeur de composition à l'Académie Sibelius. Il fut nommé compositeur-en-résidence à l'Orchestre symphonique de Lahti en 1992 et compositeur honoraire de l'orchestre en 2011. Aho est un compositeur indépendant depuis 1993.

L'œuvre importante d'Aho comprenait en 2012 quatre opéras, quinze symphonies, dix-neuf concertos, d'autres œuvres pour orchestre et pour voix ainsi que de la musique de chambre, des arrangements et des orchestrations d'œuvres d'autres compositeurs. Il a écrit de nombreux textes consacrés à la musique et occupé de maints postes importants au sein de la vie culturelle finlandaise.

Trois Interludes pour orgue (1993)

J'ai composé ma Huitième symphonie en 1993, l'une de mes plus grandes œuvres où l'orgue est présenté comme soliste. Dans cette composition, l'orgue est très intégré dans l'orchestre, lui donnant de nombreuses couleurs nouvelles et une puissance considérable. La forme de la symphonie n'est pas conventionnelle ; l'introduction est suivie de trois scherzos, finissant par un épilogue lent. Un interlude sépare les scherzos – une cadence solo pour l'orgue. La symphonie en entier est jouée sans interruption.

Après avoir reçu la partition de la Huitième symphonie, le soliste de l'œuvre – Hans-Ola Ericsson – suggéra que j'écrive trois pièces solos pour orgue basées sur les interludes et c'est ce que j'ai fait à la fin de 1993. Ericsson donna la création

des Interludes à Copenhague en mars 1994 déjà, en fait avant la création même de la Huitième symphonie qui n'eut lieu à Lahti qu'en août de la même année.

En retravaillant les interludes comme œuvre solo, j'ai composé pour chacun une courte introduction qui sert de bref résumé des événements musicaux qui les précèdent dans la symphonie.

Le développement de la Huitième Symphonie ressemble au voyage de la vie et, au début de l'œuvre, on entend la chanson populaire allemande «Hänschen klein ging allein». Le premier Interlude repose aussi sur du matériel de cette chanson. Mais elle ne sonne plus innocente ni enfantine ; c'est de la musique puissante, dramatique et menaçante, dominée par le grincement du «moulin» en croches à la pédale. La pièce ressemble à une immense montée et se termine *fortissimo* avec le tutti de l'orgue.

L'introduction au second Interlude est plus long et renferme plus de nuances. Tandis que le premier Interlude est d'écriture très idiomatique pour l'orgue, le second est plus «orchestral» dans ce sens que l'organiste peut s'efforcer à obtenir et à émuler les sonorités de l'orchestre. La pièce monte vers un do majeur brillant et lumineux.

Le troisième Interlude est lent. Dominée par des accords massifs dramatiques, son introduction est suivie de musique immobile et statique. A l'arrière-plan de la musique, un accord extrêmement doux de si majeur dure cinq minutes ; en concert, on peut mettre des poids sur les touches ou laisser un assistant le jouer à l'orgue. Tandis que les deux premiers Interludes sont des pièces virtuoses, le troisième veut arrêter le temps pour donner à l'auditeur un sens d'éternité. Une forte expérience de la nature se cache derrière les Interludes, soit le voyage que j'ai entrepris en juin 1992 à l'océan Arctique où tout était baigné dans une infinie lumière bleuâtre (en si majeur) et où la nuit n'existait plus.

Alles Vergängliche. Symphonie pour orgue (2007)

Ma symphonie pour orgue fut composée surtout en réponse à une suggestion de l'organiste Jan Lehtola. En mars 2005, Lehtola avait été soliste à un concert de ma Huitième symphonie avec l'Orchestre symphonique de la Radio finlandaise et peu après, il enregistra à la radio ma musique pour orgue solo. Immédiatement après l'exécution de la Huitième symphonie, il me pressa de composer une grande œuvre en plusieurs mouvements pour orgue solo, ce que je lui ai promis de faire.

Plus tard, le festival de musique de Mänttä s'intéressa aussi à ce projet et proposa que la création ait lieu à Mänttä. J'ai composé ma symphonie pour orgue en octobre-novembre 2007 et Jan Lehtola la créa le 25 juin 2009 à l'orgue de l'église de Mänttä.

La symphonie pour orgue est une forme développée par des compositeurs français pour orgue, surtout Charles-Marie Widor et Louis Vierne. On peut tout aussi bien appeler leurs pièces en plusieurs mouvements pour orgue des sonates mais – dû aux proportions des œuvres et aux abondantes couleurs tonales des orgues – Widor et Vierne ont décidé d'utiliser le terme de « symphonie pour orgue ».

Ce sont néanmoins des symphonies pour orchestre qui ont servi de modèle pour *Alles Vergängliche*. La forme des symphonies modernes peut varier énormément. Leur matériel musical peut être extrêmement unifié et travaillé (on parle souvent de « développement symphonique ») ou il peut être utilisé avec beaucoup de liberté comme par exemple dans mes Septième et Huitième symphonies. La symphonie moderne n'expose plus de forme standardisée comme par exemple au temps de Haydn et Mozart.

Ma symphonie pour orgue poursuit la tradition du développement symphonique. Tout le matériel musical de l'œuvre est relié et on en arrive à une synthèse à la fin du finale.

Alles Vergängliche compte quatre mouvements où les deux premiers sont joués

sans interruption, de même que les deux derniers. La forme du premier mouvement (*Fantasia*) est libre ; la musique sonne d'abord fragile, puis elle arrive à un sommet avec des accords massifs dramatiques, menant directement à la *Fugue I*, qui est une double fugue : deux thèmes de fugue sont finalement entendus ensemble.

L'*Adagio* est le mouvement central et le plus étendu. Il s'ouvre sur une atmosphère mystérieuse et incertaine pour s'élever en trois grandes vagues au sommet monumental. Comme la première fugue, *Fugue II (Toccata)* du mouvement final est une double fugue mais à la fin les thèmes de *Fugue II* sont combinés à ceux de *Fugue I* de sorte que les deux fugues forment ensemble une « quadruple fugue » au contrepoint très complexe. On entend finalement des rappels des premier et troisième mouvements et le finale rassemble ainsi tout le matériel musical de l'œuvre.

D'une durée d'environ 52 minutes, la symphonie pour orgue pose un défi de taille à l'exécutant, à cause surtout du nombre imposant de notes qu'il doit jouer. La pièce renferme de la polyphonie et des polyrythmes compliqués et elle pré-suppose que l'organiste possède une technique virtuose au pédalier. L'œuvre pose des exigences considérables à l'instrument même ; en écrivant les fortes intensifications, je pensais à un orgue de grande cathédrale ou de salle de concert avec des douzaines de jeux.

Le sous-titre de l'œuvre, *Alles Vergänglichhe (Tout le périssable)* provient de la fin de *Faust* de Goethe. Il fait allusion au caractère faustien de la symphonie qui veut atteindre le ciel, et aussi à la fin de la pièce où la musique diminue jusqu'à extinction complète.

© Kalevi Aho 2012

Jan Lehtola

Jan Lehtola est l'un des organistes finlandais les plus célèbres et dynamiques de sa génération. Il s'est produit avec les principaux orchestres finlandais, travaillant avec les chefs Sakari Oramo, Muhai Tang et Osmo Vänskä entre autres. Il a joué à plusieurs festivals internationaux dont le Festival d'orgue de Lahti, le Festival de musique de chambre de Kuhmo et le Festival de nouvelle musique pour orgue de Londres et il a donné des récitals dans d'importantes églises européennes et salles de concert dont La Trinité à Paris, la cathédrale St-Paul et Westminster Abbey à Londres et le Gewandhaus de Leipzig.

Voué à la promotion de la musique nouvelle, Lehtola a reçu des œuvres composées pour lui par de grands compositeurs comme Kalevi Aho, Thierry Escaich, Naji Hakim et Pehr Henrik Nordgren. Il est directeur artistique du festival Organo Novo à Helsinki et président de la société finlandaise Organum. Il a fait de nombreux enregistrements pour la Société de diffusion finlandaise (YLE) et diverses maisons de disques dans un répertoire incluant des compositions de J.S. Bach, Naji Hakim, Einojuhani Rautavaara, Camille Saint-Saëns et Charles-Marie Widor.

Olli Porthan, Jacques van Oortmerssen, Ludger Lohmann et Naji Hakim comptent parmi les professeurs d'orgue de Jan Lehtola. Il a obtenu son diplôme avec distinction au département de musique sacrée de l'Académie Sibelius en 1998. En 2000, il a donné son récital de débuts à l'Académie Sibelius et, en 2005, il recevait un doctorat pour sa dissertation sur Oskar Merikanto, un transmetteur d'influences européennes à la Finlande. Il enseigne la musique d'orgue à l'Académie Sibelius et donne également des classes de maître.

Pour plus de renseignements, veuillez visiter le site www.janlehtola.com

THE 1907/2008 ÅKERMAN & LUND ORGAN
OF S:T JOHANNES KYRKA, MALMÖ, SWEDEN

The new organ in S:t Johannes kyrka was inaugurated in 2008. It is an organ in the Romantic style, in which the strength and orchestral sonority of the French style are combined with the Swedish Romantic ideal. The materials for the pipes was sourced principally from two older Åkerman & Lund organs: from Ebenezerkyrkan in Luleå (1921) and the old organ from Lycksele kyrka (1880/1938). In addition, there are pipes from the organ's first organ, built by Åkerman & Lund in 1907. The façade has been restored to its original 1907 form.

DISPOSITION

Man I

Principal 16'
Principal 8'
Gamba 8'
Flûte harm 8'
Borduna 8'
Octava 4'
Flûte oct 4'
Octava 2'
Cornet 3 chor
Fourniture 4 chor
Cymbale 3 chor
Trumpet 16'
Trumpet 8'
Clairon 4'

Man II (SV)

Borduna 16'
Principal 8'
Flûte double 8'
Flauto amabile 8'
Unda maris 8'
Dolce 8'
Octava 4'
Flûte d'écho 4'
Quinta 2 2/3'
Flageolette 2'
Plein jeu 4 chor
Cor anglais 16'
Corno 8'
Clarinette 8'
Tremolo

Man III (SV)

Gedackt 16'
Basetthorn 8'
Violin 8'
Salicional 8'
Voix céleste 8'
Rörflöjt 8'
Flûte trav 8'
Fugara 4'
Flûte oct 4'
Nasard 2 2/3'
Octavin 2'
Ters 1 3/5'
Piccolo 1'
Basson 16'
Trompette harm 8'
Oboë 8'
Voix humaine 8'
Euphone 8'
Clairon harm 4'
Tremolo fort
Tremolo doux

Pedal

Bourdon 32'
Principal 16'
Violon 16'
Subbas 16'
Principal 8'
Violoncelle 8'
Borduna 8'
Flûte 4'
Contrabasun 32'
Basun 16'
Fagott 16'
Trumpet 8'

Manualomfång: C–a3; Pedalomfång: C–f1

Mekanisk traktur med tre barkermaskiner för manualverken

Manualverken har slejflådor; Pedalen har slejflådor, rooseveltlådor och moteur pneumatique

Elektrisk registratur med Setzersystem; 10 generals med tryckknappar och 10 generals med trampor; Registersvällare

KALEVI AHO • SELECT DISCOGRAPHY

Quintet for Clarinet and String Quartet; Trio for Clarinet, Viola and Piano; Sonata for Two Accordions

OSMO VÄNSKÄ *clarinet* • GINA DiBELLO & SARAH KWAK *violins* • THOMAS TURNER *viola* • ANTHONY ROSS *cello*
VELI KUJALA & SUSANNE KUJALA *accordions* • SUSAN BILLMEYER *piano* • BIS-SACD-1886

Chamber Symphonies Nos 1–3

JOHN-EDWARD KELLY *saxophone* • TAPIOLA SINFONIETTA / STEFAN ASBURY / JEAN-JACQUES KANTOROW • BIS-SACD-1126

Piano Concerto No. 2; Symphony No. 13 ‘Symphonic Characterizations’

ANTTI SIIRALA *piano* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-1316

Kysymysten kirja for mezzo-soprano & chamber orchestra; Viola Concerto; Symphony No. 14 ‘Rituals’

MONICA GROOP *mezzo-soprano* • ANNA KREETTA GRIBAJCEVIC *viola* • HERMAN RECHBERGER *percussion*
CHAMBER ORCHESTRA OF LAPLAND / JOHN STORGÅRDS • BIS-CD-1686

Symphony No. 12 ‘Luosto’

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA & CHAMBER ORCHESTRA OF LAPLAND / JOHN STORGÅRDS • BIS-SACD-1676

Tuba Concerto; Contrabassoon Concerto

ØYSTEIN BAADSVIK *tuba* • NORRKÖPING SYMPHONY ORCHESTRA / MATS RONDIN
LEWIS LIPNICK *contrabassoon* • BERGEN PHILHARMONIC ORCHESTRA / ANDREW LITTON • BIS-CD-1574

Clarinet Concerto (with Carl Nielsen’s Clarinet Concerto)

MARTIN FRÖST *clarinet* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-SACD-1463

Flute Concerto (with flute concertos by Haukur Tómasson & Christian Lindberg)

SHARON BEZALY *flute* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-1499

Symphonic Dances ‘Hommage à Uno Klami’; Symphony No. 11 for six percussionists & orchestra

KROUMATA PERCUSSION ENSEMBLE • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-1336

Symphony No. 3 for violin & orchestra; Songs and Dances of Death (Mussorgsky, orch. Aho)

JAAKKO KUUSISTO *violin* • MATTI SALMINEN *bass* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-1186

Symphony No. 2; Symphony No. 7 ‘Insect Symphony’

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-936

Rejoicing of the Deep Waters; Symphony No. 10

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-856

Symphony No. 9 for trombone & orchestra; Cello Concerto

CHRISTIAN LINDBERG *trombone* • GARY HOFFMAN *cello* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-706

Symphony No. 8 for organ & orchestra; Pergamon for orchestra, 4 reciters & organ

HANS-OLA ERICSSON *organ* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-646

Symphony No. 1; Silence; Violin Concerto

MANFRED GRÄSBECK *violin* • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ • BIS-CD-396

The music on this Hybrid SACD can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all five channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added: a so-called 5.0 configuration. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

RECORDING DATA

Recording: October 2010 at S:t Johannes kyrka, Malmö, Sweden
Producer and sound engineer: Matthias Spitzbarth
Equipment: Neumann and Sennheiser microphones; RME Octamix D microphone preamplifier and high resolution A/D converter; Sequoia Workstation; Pyramix DSD Workstation; B&W Nautilus 802 loudspeakers; STAX headphones
Original format: 96 kHz /24-bit
Post-production: Editing and mixing: Matthias Spitzbarth
Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover text: © Kalevi Aho 2012
Translations: Andrew Barnett (English); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)
Front cover photo: © Juan Hitters
Back cover photo of Kalevi Aho and Jan Lehtola: © Petri Komulainen
Photos of the organ: © Jan Lehtola
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd, Saltdean, Brighton, England

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40
info@bis.se www.bis.se

BIS-SACD-1946 © & © 2012, BIS Records AB, Åkersberga.

BIS-SACD-1946